

ANGLICKÁ PROMENÁDA

Můj syn mě opustil teprve nedávno, protože mu něco ruplo v hlavě a odešel ze školy, z dobré školy v Barceloně a začal se jen tak poflakovat. To jsem nemohla nikomu z rodiny říct, protože by to vzbudilo rozruch celého příbuzenstva. Zajímáme se o sebe až moc, tak jak to lidé na Západě nedělají a nechápou. Ale je v tom kus záruky a jistoty, že nebudete na starosti nikdy sám... Takže můj syn je po tátovi Arab a po mně Čech a jako mix dvou etnik dopadl velice dobře. Krásné černé vlasy, trochu vlnité, mu padají do hnědých očí a tělo má i bez posilovny pevné, vysoké a štíhlé. A protože je nejen moc hezký, ale i vtipný, vřelý a chytrý, dělala jsem si samozřejmě jako matka iluze, že jeho život se bude spořádaně odvíjet ke vzdělání a spokojenosti.

S manželem jsme pro něj plánovali školu a pak dívku, kterou by si vzal a žil s ní kdekoli na světě, protože peněz mohl mít opravdu dost. Po otci by zdědil právnickou firmu. Kdyby chtěl.

Byl to náš princ s jedinou sestrou ve velké rodině. Vyrůstal v Nice a byl, přiznávám, hýčkaným synem, jak už to bývá v naší rodině. Mohl by mít všechno, co by si přál, jen kdyby si plnil své povinnosti k sobě a k rodině.

Jako matka to asi vidím jinak, vím, že je to hodný kluk, a chápu to tak, že si jen potřebuje užít. Manžel Jusef je ale velice zklamaný a odmítá mu posílat peníze na školu a na život, dokud nepřijde k rozumu. Doufám, že časem manžela obměkčím. Miluje svého syna přísně, ne jako já.

Naše rodina, její arabská část, žije v Nice už dlouho od padesátých let 19. století. Rodiče manžela se přistěhovali deset let po válce a otevřeli si malé bistro. Prosperovalo a jejich syn Jusef si tak mohl dopřát luxus univerzitního vzdělání.

V Nice se mi pořád líbí, ale čas od času si zajedu domů do Prahy, i když mě tam nikdo nečeká, žádná rodina ani přátelé, nikdo. Nemám nikoho než svou rodinu v Nice. To nemohli mí vyvdaní příbuzní pochopit a mysleli si, že jsem musela něco strašlivého spáchat, že mě rodina opustila. Neznají evropské vztahy v rodinách a je to nad jejich představu. V Čechách jsem si pak vždy prošla se synem Staromák a Malou stranu a Amir chtěl vidět, kde jsem bydlela a chodila do školy. Večer jsme si zašli na čaj a nebo kávu na Malou Stranu a pozorovali davы cizinců vlnící se noční Prahou. Praha byla veliká proudící řeka s ostrovy a zákoutími a nám se vryla do srdce. Měla to něco navíc, co ji dělalo zajímavou a nenablýskanou.. Amir měl Prahu rád a rád ji poznával i jinde než v samotném centru. Chodili jsme v noci a brali to jako dobrodružství a Amir by nás uměl ochránit, byl silný, takže žádné obavy jsem neměla a nikdy si na nás nikdo nedovolil. Jen při poslední návštěvě před dvěma roky se nám stala nepříjemná věc. Byl zrovna květen, všechno pučelo a kvetlo a my stáli frontu na lodičku v půjčovně na Žofíně. Romantické. Bylo by, kdyby vedle nás nestála skupinka divných typů s holými hlavami a lahvemi od piva. Začali Amira i mě urážet a nadávali nám vulgárně, jen tak, bez důvodu. Nebyli jsme tmaví. Amir měl arabské rysy a že jsem já Češka vědět nemohli. Jejich nenávist byla nepodmíněná a zaměřená na každého cizince. Promluvila jsem na ně česky a urážky zesílily na „čmoudovské kurvy“, „špinavé děvky kolaborantské“ a mnohem horší nadávky. Syn byl vyšší a silnější a tomu nejuřvanějšímu a nejsprostšímu dal po dalších útocích

elegantně pěstí a ten šel k zemi. Ostatní tři se snažili útočit, ale Amir měl průpravu z bojových sportů a šanci opravdu neměli. Na lodičku jsme nakonec nešli a bylo nám oběma nepříjemně. Tolik nenávisť. I když přibývalo v Evropě teroristických útoků, my je jako rodina odsuzovali a cítili jsme velkou lítost. A teď nás v mé rodné Praze urážejí jako kdybychom stáli opásaní municí a chystali se odpálit. Šok. Byl to velký šok. Ještě jeden takový incident se odehrál na Smíchově v podobném duchu i provedení. Amir se musel krotit, aby jim neublížil, protože by to se svou technikou z karate určitě dokázal.

Vrátili jsme se do Nice a o tom, co se nám v Praze stalo, jsme rodině neřekli raději nic, protože už by nás samotné nechtěli pouštět. .

Amir začal studovat poslední rok soukromé a skvělé střední školy, a při jeho maturitě jsem byla pyšná a dojatá. Tohle jsem si vždycky přála. Můj krásný velký syn končí střední školu. Tak rychle vyrostl.

Spolužačky ho obletovaly a já se bála, že se neudrží a „pokazí si život“. Ale byl mladý a hormony pracovaly na plné obrátky. Manžel se na něj zlobil a domlouval mu, aby se choval patřičně jako mladý muž a muslim. Nakonec ho poslal studovat do Amirovy oblíbené Barcelony, kde žila naše sestřenice Anita s rodinou. Měl bydlet u ní a studovat práva. Začal dobře a já si oddychla, že se uklidnil a vybral si studium práv jako jeho otec.

V té době, v roce 2016, došlo k atentátu na Anglické promenádě v Nice. Šílená věc, arabský atentátník, ne muslim, ale atentátník, najel do lidí na Anglické promenádě. Bylo to šílené! Nepopsatelné! Mrtví, zranění, kvílící sirény, výkřiky bolesti a strachu. Strach byl všude. Amir byl doma a učil se, ale když zaslechl, co se stalo, utíkal na místo a pomáhal tam jako ostatní. Všichni jsme to prožívali a nikdo se tomu nedivil. Byli jsme na tom v Nice všichni stejně.

Byli jsme smutní a cítili se divně. Čas setřel tu největší bolest. Ale já se cítila jinak. Já Češka jsem na sobě cítila oči Francouzů, když jsem šla v nikábu se synem nebo manželem. Byl to jen pocit, ale nepříjemný.

Všechno odezní a pomine..., utěšovala jsem se.

Amir se vrátil studovat a i jeho sestra se pomalu chystala na univerzitu.

Pak ve vlnách přicházely další a další atentáty po celé Evropě. Dceru jsem nechtěla pustit samotnou studovat za Amirem, a i já se vzdala svých cest do Prahy. Sama bych už nikam nejela. Začala jsem chodit často bez šátku a nechtěla (obávala jsem se) vypadat jako muslimka.

A právě v té době se Amir začal poflakovat, do školy moc nechodil, volal nám v divnou dobu a občas mi přišlo, že je i opilý. Dřív nikdy nepil. Sestřenice Anita si stěžovala, že doma už spí jen málokdy. Bylo mu dvacet. Co jsme mohli dělat?

Popíjel a chodil se Španělkami. To jsem ještě chápala, i Jusef to jako muž chápal: „tak ať si užije, než si vybere tu pravou, to nikdy neuškodí“. Sestřenice Anita měla plno známých a ti nás pravidelně informovali, s kým a kde Amira viděli, a jak se choval. Holky střídaly snad po týdnu a školu přerušil, aniž by nám cokoliv řekl. Na otcovo přísné volání, ať se ihned vrátí domů, nereagoval.

Čas od času se mi ozval a mluvil divně. Nebyl to můj Amir. Ale nakonec dal na mě a byl ochotný přijet, aby mě viděl. Po roce.

Po roce jsem na letišti v Nice viděla stát svého krásného syna. Byl jiný. Pohublý, vážný a něco v jeho očích se také změnilo. Nevím co. Byly to jiné oči. Vážné.

Mluvili jsem spolu a dlouho do noci se procházeli po pláži. Bylo krásné léto a u moře to vonělo. Lidé se smáli a po atentátu už nezůstaly ani ty plyšové hračky a svíčky. Čas a déšť je smyly jako naše stopy na pláži.

Amir byl zmatený a ptal se mě na mnoho věcí, které jsem se snažila neřešit a raději o nich moc nepřemýšlela. Přemýšlení bylo v tu dobu pro mě nebezpečné. Ptal se, jaké to je být muslimka, když jsem dřív byla křesťanka, jestli toho lituji, že jsem přešla na víru jeho otce. Ptal se, jestli cítím ty postranní pohledy na letišti a obavy lidí, když sedím vedle nich v letadle nebo kdekoli jinde. Ptal se mě, jestli cítím obavy lidí z toho, že je zabiju, protože jsem muslimka. A ptal se na další a další podobné věci. „Amire, já to také někdy cítím, ale jsem žena a lidé se žen tolik nebojí, ale chápu tě. To časem přejde, uvidíš. Po těch atentátech se lidem nediv, bojí se všech“.

Ale nepřešlo to a Amir se očividně trápil dál. Zůstal doma a dostal od našeho rodinného lékaře antidepresiva. Nejedl. Takhle to dál nešlo a napadlo mě, že vyhledám pomoc okamžitě.

„Amire vstaň a pojď se mnou na trh“, budila jsem ho ve 12 nebo v jednu hodinu odpoledne. Někdy se zmátořil a šel mě doprovodit. S ním jsem byla v bezpečí. „Takže se vlastně taky bojím“, připustila jsem si to až díky Amirovi. Bojím se pohledů, poznámek, myšlenek v hlavách lidí, které jsou v mé představivosti, když jsem v šátku vycházela ven. Bylo to už automatické a taky pohodlné a praktické – uvázat si pěkný šátek, který mě v létě ochránil před sluncem, jindy sloužil i jako doplněk a navíc jsem s ním byla vždy rychle upravená a elegantní. Já Češka jsem nosila šátek ráda a podle chuti jsem chodila i bez něj. Byli jsme normální lidé. Ale začala jsem si stejně jako Amir všimnout pohledů lidí a to jsme žili ve velmi kosmopolitním městě. Představte si Prahu nebo jiné město u nás. Tam bych si netroufla. Dnes už ne.

Amira jsem chápala, ale jak bych mu mohla pomoci, to jsem netušila. Pak mě něco mě napadlo. Mám kamarádku Češku, psychologku, známe se od narození Amira.

„Amire, vstaň! Vstaň a pojď se mnou! Teď hned, jinak mě chuť přejde“.

Nevolala jsem jí předem, na Googlu jsem jen zjistila, že stále pracuje doma na stejné adrese. Chvatně jsem se oblékla a bez šátku a s polospícím a mátožným Amirem ve starých džínách jsme šli pěšky k bytu dávné kamarádky. Vypadáme oba jako šílenci,

napadlo mě, když jsem mačkala zvonek v devět hodin večer. Zita přišla otevřít a beze slov nás vzala do domu.

„Co se děje Leo? Vypadáte, jako kdybyste viděli nějaký přízrak. Co se stalo? Pojdte nahoru, jsem sama doma“.

„Potřebujeme pomoct. Amir a asi i já.“

„Ano, to vidím na první pohled. Tak pojdte“.

Silný čaj, voňavá káva, bezpečné vůně i prostředí. Konečně pocit bezpečí. Uklidnila jsem se a Amir vůbec nechápal, proč jsem ho sem tak rychle vlekla. Jako o život.

Šlo o život? Tehdy jsem to nevěděla.

V pohodlí bytu dávné přítelkyně jsem cítila klid a bezpečí. „Zito, jde o tohle. Já i Amir máme divný pocit, že se na nás každý dívá jako na pól. Hnusné muslimy, Arabové (i když jsem Češka), teroristy, manželky teroristů nebo syny teroristů, je to hnusný pocit a mizí to jen doma“.

„Všimla jsem si, že jsi bez šátku. Ty se i bojíš?“

„Já se nebojím, že mi někdo ublíží, ale cítím se od těch útoků všude možně divně. Jako že mě všichni pozorují a říkají si, že jsem ta, co k nim patří“.

„Chceš si o tom promluvit? Nebo Amir?“

„Ano Zito, to potřebujeme. Pomocť. Já to zvládnu, ale on ne, zavřel se doma. A nechce o tom mluvit. Moc tě prosím, Amire, promluv si ze Zitou, řekni jí všechno. Jak to cítíš“.

Amir mlčel a Zita se v nás snažila nějak zorientovat.

„Chápu tedy, že se špatně cítíte, že po těch útocích se na vás lidi dívají s podezřením nebo vás odsuzují, že jste arabská rodina? Muslimové. Jedni z nich?“

„Ano, přesně tak to cítím a Amir taky, jen teď mlčí a schoval se doma. Nechce vycházet a já nevím, co dělat dál“.

Hlas se mi rozčilením zadržoval, slzy si hledaly cesty na mé tváři a on pořád mlčel. Amir neřekl ani slovo.

„Amire, nechovej se jako kluk a řekni, cos říkal mně. O tom pocitu v letadle, v obchodě, na ulici. Nebo budeš do konce života doma a schovávat se? Zita ti může pomocť! Tys nikomu nic neudělal! Nemáš se za co stydět“.

Zita poslouchala a nakonec mě objala. Znaly jsme se dvacet let, od té doby, co se Amir narodil.

„Neboj, to bude dobrý, je jen citlivý a mladý“, šeptala mi do ucha. „Neboj se o něj“.

Kéž by! Ale já to cítila jinak.

Amir už byl zase duchem jinde, koukal z okna a nic neříkal. Bylo to k ničemu, jen zbrklý nápad sem jít tak narychlo.

„Mami, o něčem jsem přemýšlel. Ty nejsi Arabka a já jsem jen poloviční, je možný to tak jakoby zamaskovat? Být stejný jako Francouzi nebo Češi?“

„Hm, to tě napadají super geniální myšlenky, vždyť my jsme stejní. Podívej se na mě, mám náhodou také tmavé vlasy, ale světlou pleť, vypadám jako ostatní Francouzsky. A ty? Ty jsi mi podobný. Jen oči máš po tátovi, krásné arabské, ale to poznám jen já“.

Zita ho chytla za ruku: „Amire, ty nemáš na čele napsáno nic víc, než že jsi milý a citlivý. To ostatní je ve tvé hlavě. Mamka ti to hezky řekla. Podívej se na ni a na sebe. Já vidím dva lidi -hezké, milé, citlivé“.

„Asi máte pravdu, jde o to v hlavě. A nejsem, mami, sám. Vůbec nejsem sám. Víš kolik nás takových je? Nejsem sám. Mám si vzít kalašnikov a jít střílet ty svině do Sýrie? To by mi asi pomohlo“, vstal z gauče a chodil po pokoji. Zlobil se, že ho nechápeme.

„Mami, ty to vůbec nechápeš? Oni nám vzali hrdost, úctu a pocit sounáležitosti. Dnes už bych se asi nechal těmi nácky v Praze i zbít. Pamatuješ na ně?“

Samozřejmě jsem se pamatovala, i proto jsem už do Prahy i východní Evropy nejezdila.

Nebylo nic, co jsem mu mohli já nebo Zita rozmlouvat. Mlčeli jsme. Protože měl pravdu. I já jsem to cítila a má mladší dcera nenosila (už ani nesměla) šátek do školy a chodila často sama a bez kamarádek. Vzali nám něco moc důležitého – klid a bezstarostnost a dobrý pocit sounáležitosti s ostatními. Jusef by si nic takového sám nepřipustil, ale jak bylo jemu, když v šedesáti letech denně otevíral dveře své firmy s převážně francouzskými zaměstnanci? To nevím. Tohle nám udělali ti, co najížděli do lidí. Nám všem. Evropanům i Arabům.

Čaj už vystydl, kávu jsem dopila, objali jsme Zitu a šli s Amirem nocí jako už mnohokrát. Matka a syn. Město žilo svým letním životem a já měla chuť žít zase s ním.

Amir se chvěl a nechtěl si nikde sednout a jako dřív si povídat nebo mlčet, pozorovat turisty i místní, kteří proudili kolem jako letní řeka. Nice žila jako vždy. Amir nechtěl.

Nechtěl si sednout do kavárny. Nechtěl dolů k moři. Chtěl být doma a zavřít se do samoty.

Půjdeme domů a vyspíme se. Nebudeme nic řešit. Budu tě držet za ruku, jako když jsi byl malý a otec tě obejmě. Nic se nestalo. Ale věděla jsem, že stalo, cítila jsem to z Amirovy chůze, z jeho pohybů, z tváře i očí.

Nechodil za kamarády, holky mu volaly a on to nebral. Pak už nevolal nikdo.

Amir seděl v pokoji a něco si četl nebo psal nebo jen tak koukal z okna. Co jsem mohla dělat? Léky nezabíraly, jak by měly a možná na TO ani žádné léky nebyly.

Dny plynuly letně pomalu a Amir už ven vyšel jen jednou.

Moře miloval od dětství. V noci se oblékl a přes Anglickou promenádu si vyšel k moři. Něco si nesl. U letního bílého saka měl těžkou kapsu plnou železa. Došel k moři a sako si svlékl. Na co myslel, když z něj vytahoval malý otcův revolver, který mu vzal z trezoru? Na co myslel, když si ho přikládal k hlavě a než stiskl spoušť? Měl čas na něco vůbec myslet než umřel? Moře šumělo v uších a vlny se zklidňovaly jedna o druhou. Klid se šířil do mozku. Skutečný a věčný.

O té doby se v noci procházím denně kolem moře. Někdy jde se mnou i Jusef, vlasy má bílé už úplně a mlčí se mnou. Oba dva chodíme na místo, kde Amir našel konečně klid. Sedíme a posloucháme vlny a něco víc. Našli jsme zase víru ve shledání. Dcera se vdala a odešla z Francie. Nechci Jusefa trápit, je to dobrý manžel. Když usne, chodím sama venku, aby nevěděl, že bolest nikdy nezmizí z mé duše. Jednou půjdu za synem....